

De Staat van Betrokkenheid

Een onderzoek onder 16.000 Nederlanders,
whitepaper mei 2020.

Geïnformeerde Gezinsdrukte
16% van de Nederlandse huishoudens

In het onderzoek 'Staat van Betrokkenheid 2019' heeft Citisens ruim 16.000 Nederlanders gevraagd naar (1) het vertrouwen dat zij hebben in de overheid en (2) hun betrokkenheid bij de eigen leefomgeving, zowel in houding (gevoel) als gedrag (actie). We vergelijken de resultaten uit 2019 met die uit 2017, met bijna 10.000 respondenten.

In dit 20 pagina's tellend whitepaper de opvallendste resultaten uit het onderzoek.

1. **Vertrouwen in de overheid**
2. **Betrokkenheid bij eigen leefomgeving**
3. **Voorkeuren communicatie en participatie**
4. **Meedenken of meedoen**
5. **En tot slot: verantwoording onderzoek**

Nederland, de staat van betrokkenheid

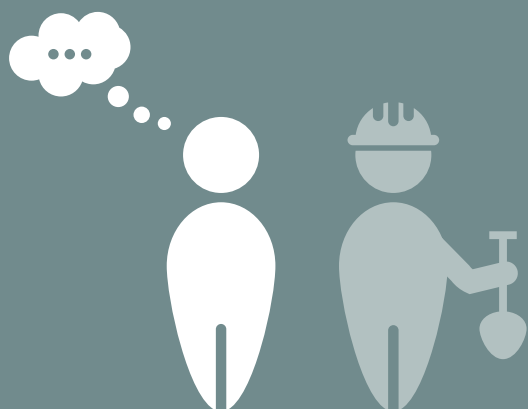
1. Nederlanders hebben meer vertrouwen in de overheid dan in 2017.

2. De algemene betrokkenheid van inwoners bij hun eigen leefomgeving is sinds 2017 licht gedaald. En inwoners zijn ook minder maatschappelijk of politiek actief.

3. Meedenken doen Nederlanders het liefste via een online enquête. Informeren? Dan het liefste een brief in de brievenbus.

4. Nederlanders willen liever meedenken dan meedoen met hun gemeente.

1. Vertrouwen in de overheid

In het onderzoek hebben wij Nederlanders gevraagd naar de mate waarin zij vertrouwen hebben in de volgende vijf overheidsinstellingen: rechtspraak, tweede kamer, regering, gemeente en waterschap. Kijken we naar de verschillen tussen 2019 en 2017, dan constateren wij dat over de hele linie het vertrouwen van inwoners is toegenomen. Nederlanders hebben anno 2019 dus meer vertrouwen in de overheid dan in 2017.

We lichten er twee uit: vertrouwen in de gemeente en vertrouwen in de regering. We kijken zowel naar het representatieve beeld voor alle Nederlanders, als naar de 8 betrokkenheidsprofielen afzonderlijk. En duiden de onderlinge verschillen.

De Citisensmethode bestaat uit 8 betrokkenheidsprofielen. Elk met een eigen antwoord op de vraag: 'Doe je mee?'

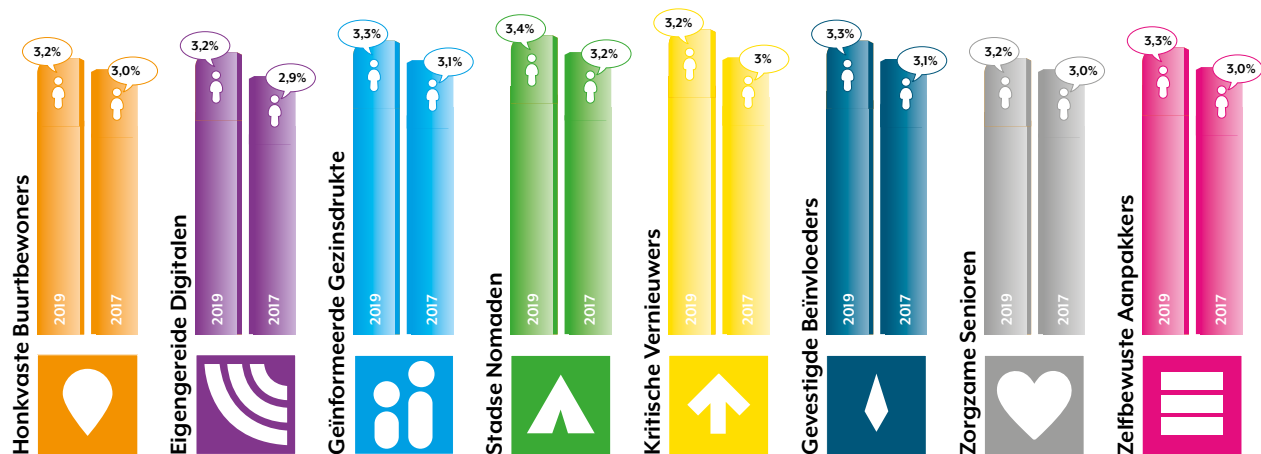
De brochure is beschikbaar via [Citisens.nl](https://citisens.nl) of je kunt deze direct downloaden via de QR-code.

Nederlanders hebben meer vertrouwen in de overheid dan in 2017.

VERTROUWEN IN DE GEMEENTE

Het vertrouwen in de gemeente is het sterkst toegenomen (in vergelijking met de andere overheidsinstellingen).

In 2019 was de gemiddelde score (op een schaal van 1 – 5) 3,26 voor de totale groep. Dit gemiddelde is representatief voor Nederland. In 2017 was dit gemiddelde 3,06. Kijken we naar de betrokkenheidsprofielen, dan stijgt niet ieder profiel even sterk mee in 2019 - zie *grafiek 1*.

grafiek 1 - schaal 1 tot 5

VERTROUWEN IN DE GEMEENTE GEMIDDELDE SCORE PER BETROKKENHEIDSPROFIEL

Het vertrouwen onder **Kritische Vernieuwers** is het sterkst toegenomen. Dit kan zeer waarschijnlijk gerelateerd worden aan de maatschappelijk toegenomen aandacht voor het thema energie & klimaat in 2019. Dit thema is – ook vóór 2019 – een belangrijk thema voor deze groep.

Ook bij **Eigengereide Digitalen** is het vertrouwen in de gemeente relatief sterk gestegen in 2019 (in vergelijking met 2017). Opmerkelijk, in positieve zin. Dit was toch ook een groep waarvan we dachten: “die is afgehaakt”, maar dat lijkt dus mee te vallen.

Het vertrouwen van **Honkvaste Buurtbewoners** is in 2019 het minst sterk toegenomen van alle profielen.

citizens

EEN KORTE KENNISMAKING MET DE 8 BETROKKENHEIDSPROFIELEN VAN CITISENS

De brochure is beschikbaar via
Citizens.nl of je kunt deze direct
downloaden via de QR-code.

Honkvaste Buurtbewoners

We zitten voor het huis van Cees en hij laat zien dat er bij de voordeur van elk huis in de straat een lamp, een plantenrek en een vlaggenmast zit. Dat heeft Cees geregeld, hij heeft bij iedereen vijf euro opgehaald en het ontbrekende bedrag is aangevuld met wat subsidie. Zo ziet het er netjes uit in de straat. De gemeente? Hij heeft ze wel eens gebeld over wat stoeptegels; dan repareren ze de verkeerde plek, bellen of je tevreden bent, je zegt dat het niet goed gedaan is en vervolgens hoor je nooit meer wat".

Geïnformeerde Gezinsdrukte

Amit en Wendy zijn hier gaan wonen omdat dit handig was in verband met hun werk. Intussen zijn ze beide van baan veranderd maar vinden het nog steeds prettig wonen. De basisschool en de naschoolse opvang voor hun zonen zit om de hoek. De gemeente? Een prettige actieve gemeente die duidelijk gericht is op jonge gezinnen en 'pensionados'. "Er stond in de buurt een oud, kapot bankje waar eigenlijk niemand meer op ging zitten. Een nieuwe buurman viel het op en vond het niet kunnen, hij belde met de gemeente en een week later stond er een mooi nieuw bankje. Zo gaat het hier."

Kritische Vernieuwers

Daniëlle is 51 jaar, in Amsterdam geboren, opgegroeid in Amstelveen en heeft na haar studie Economie in Mexico, Paraguay en Kenia gewoond en gewerkt. En nu woont ze weer in Amsterdam. We zijn in de Hortus Botanicus, hier heeft Daniëlle lang een abonnement op gehad en ging hier vaak heen toen haar zoon Iza kleiner was; koffie drinken, rondkijken en genieten in de vlinderkas. De gemeente? Mooi om te zien dat de mensen achter de balie een goede afspiegeling zijn van de inwoners van Amsterdam, heel divers. En natuurlijk fantastisch dat Amsterdam eindelijk een vrouwelijke burgemeester heeft, na meer dan 600 jaar!

Zorgzame Senioren

Maria woont midden in Breugel. Ze is 75 jaar geleden geboren op de boerderij en mocht van haar vader kiezen of ze de boerderij over wilde nemen of wilde leren. Ze koos voor het laatste en deed een opleiding in de verpleging. Helaas moest ze stoppen met werken toen ze trouwde, "dat was zo in die tijd". Na het overlijden van haar man is Maria weer gaan werken, in een bejaardenhuis, en heeft dat gedaan tot haar pensioen. We staan op het plein in het dorp, vanaf hier vertrekt Maria elke dag met de fiets en maakt ze vele kilometers langs haar hulp- en zorgadresjes. De gemeente? Ze heeft er wel eens een briefje in de bus gedaan toen de bestaande kapot was maar verder heeft ze er nooit mee te maken.

Eigengereide Digitalen

Charell woont in Utrecht, met haar vriend Romano bij haar schoonouders. Ze sparen om samen een huisje te kunnen kopen. Ze werkt met veel plezier als kapper, zeker bij deze kapperszaak, daar bestaat het team uit hele leuke meiden en jongens. Speciaal voor de foto heeft één van de collega's net nog Charell's haar ingevlochten. De gemeente? Als ze iets nodig heeft gaat ze naar het oude stadhuis in Vleuten/de Meern, daar kun je nog gewoon parkeren. "Bij het nieuwe Stadskantoor kun je je scooter niet eens voor de deur kwijt."

Stadse Nomaden

Paula werkt als verpleegkundige op de longafdeling van een ziekenhuis en gaat over een paar maanden beginnen met de opleiding voor oncologieverpleegkundige, daar kijkt ze erg naar uit. Maar minstens zo belangrijk zijn de meiden van haar voetbalteam; allemaal vriendinnen waar ze leuke dingen mee doet. Ze maken regelmatig een stedentrip, de volgende staat alweer gepland, dat wordt Praag. Wanneer ze klaar is met de opleiding wil ze een maand in Italië gaan rondtrekken. De gemeente? Daar heb ik eigenlijk niets mee.

Gevestigde Beïnvloeders

Zes jaar geleden is Eric met zijn vrouw komen wonen in het dorp Harskamp. Daarvoor was hij onder andere 8 jaar wethouder in Oegstgeest. Nu is hij directeur van het Nederlands Tegelmuseum in Otterlo geworden en heeft hij bestuursfuncties bij het waterschap Vallei en Veluwe, Sportservice Ede, Stichting Joods Monument Ede en Museum Overleg Ede. De gemeente? Eric heeft vanuit zijn bestuursfuncties een prettige samenwerking met de wethouders Sport en Cultuur. Ook de ambtenaren waar hij mee te maken heeft zijn zeer dienstverlenend.

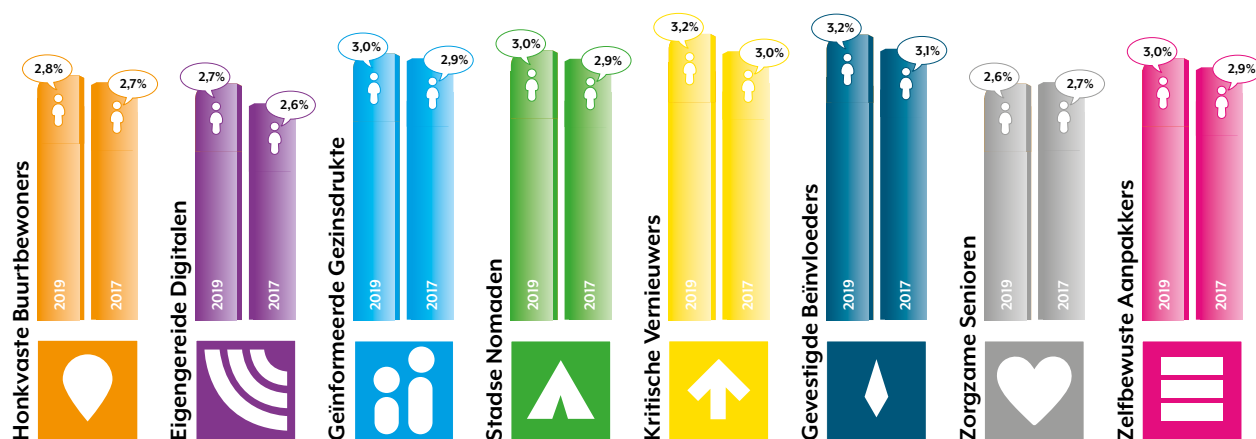
Zelfbewuste Aanpakkers

Tanja woont met haar man Jaap en hun 2 zonen in Goes, ze woont al haar hele leven naar volle tevredenheid in Zeeland. Jaap werkt bij een hoveniersbedrijf en Tanja werkt parttime als facturiste bij Bluekens Volvo Truck en Bus BV. Om de hoek wonen haar ouders, dat is wel zo handig nu deze wat meer aandacht en zorg nodig hebben. Tanja en Jaap zijn actief voor de voetbalvereniging. De gemeente? We wonen, werken en winkelen hier met plezier maar met de gemeente zelf heb ik niet veel mee te maken gehad.

VERTROUWEN IN DE REGERING

Het vertrouwen in de regering is in 2019 nagenoeg gelijk gebleven in vergelijking met 2017. In 2019 was de gemiddelde score (op een schaal 1 – 5) 2,87 voor de totale groep. Ook dit gemiddelde is representatief voor Nederland. In 2017 was dit gemiddelde 2,86. Kijken we naar de betrokkenheidsprofielen, dan is bij sommige profielen een sterkere stijging waar te nemen dan bij andere - zie grafiek 2.

grafiek 2 - schaal 1 tot 5

VERTROUWEN IN DE REGERING GEMIDDELDE SCORE PER BETROKKENHEIDSPROFIEL

Bij **Kritische Vernieuwers** is (ook) het vertrouwen in de regering het sterkst gestegen.

Een (relatief) sterke stijging is ook hier waargenomen bij **Eigengereide Digitalen**.

Bij één profiel is een (zeer) lichte daling geconstateerd: **Zorgzame Senioren**. Deze daling is echter verwaarloosbaar.

Stadse Nomaden
10% van de Nederlandse huishoudens

citizens

2. Betrokkenheid bij eigen leefomgeving

Ook hebben wij Nederlanders gevraagd hoe betrokken zij zich voelen bij de volgende acht onderwerpen uit hun directe leefomgeving: familie en vrienden, school, werk, geloof en levensbeschouwing, verenigingen, vrijwilligerswerk en goede doelen. Nemen we alle acht samen, en vergelijken we de gemiddelde betrokkenheid van Nederlanders uit 2019 met 2017, dan constateren we dat deze licht afgenomen is in 2019. De algemene betrokkenheid van Nederlanders bij hun eigen leefomgeving is anno 2019 dus licht gedaald.

MAATSCHAPPELIJKE OF POLITIEKE BETROKKENHEID

Daarnaast hebben we gevraagd welke maatschappelijke / politieke acties Nederlanders daadwerkelijk ondernemen, als uiting van hun gevoel van betrokkenheid (gedrag vs. houding). Tellen we deze bij elkaar op, dan constateren we dat het gemiddelde in 2019 ook iets lager is dan in 2017. Naast dat Nederlanders zich dus (iets) minder betrokken voelen bij hun eigen leefomgeving anno 2019, zijn zij dus ook (iets) minder maatschappelijk / politiek actief.

De algemene betrokkenheid van inwoners bij hun eigen leefomgeving is sinds 2017 licht gedaald. En inwoners zijn ook minder maatschappelijk of politiek actief.

HOUDING EN GEDRAG

We lichten zowel het houdingsaspect als gedragsaspect van betrokkenheid toe. En kijken daarbij ook weer naar de betrokkenheidsprofielen en de onderlinge verschillen.

HOUDING BETROKKEN VOELEN

De algemene betrokkenheid van Nederlanders bij onderwerpen uit hun directe leefomgeving is in 2019 32%. Dit percentage is representatief voor Nederland. In 2017 was dit 34%. Er is dus sprake van een lichte daling. Kijken we naar de betrokkenheidsprofielen, dan scoren de Kritische Vernieuwers het hoogst, op kleine afstand gevolgd door Gevestigde Beïnvloeders, Zelfbewuste Aanpakkers en Geïnformeerde Gezinsdrukte - zie figuur 1 op de volgende pagina.

DE VARIATIE PER ONDERWERP IS ECHTER GROOT

Zie figuur 2 t/m 5 op de volgende pagina.

Bij het onderwerp school scoort **Geïnformeerde Gezinsdrukte** het hoogst qua betrokkenheid. Tegelijkertijd is dit ook de groep die zich het minst betrokken voelt bij vrijwilligerswerk. Beiden zijn goed te linken aan het feit dat een groot deel van dit profiel nog schoolgaande kinderen heeft (en daar dus druk mee is).

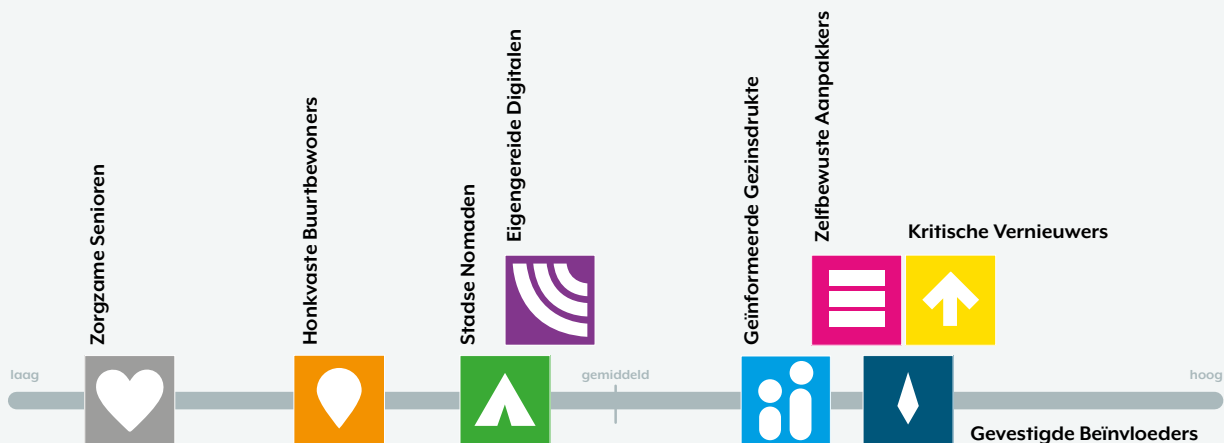
 Zelfbewuste Aanpakkers scoren hoog op zowel verenigingen als vrijwilligerswerk. Aangenomen kan dus worden dat zij juist in dit soort omgevingen graag de handen uit de mouwen steken.

En dan de **Kritische Vernieuwers**, zij scoren vooral hoog op het onderwerp politiek. Gevestigde Beïnvloeders scoren ook bovengemiddeld op dit onderwerp. Dit zijn ook de groepen die veelvuldig de politieke actualiteit volgen, vooral op (inter)nationaal niveau.

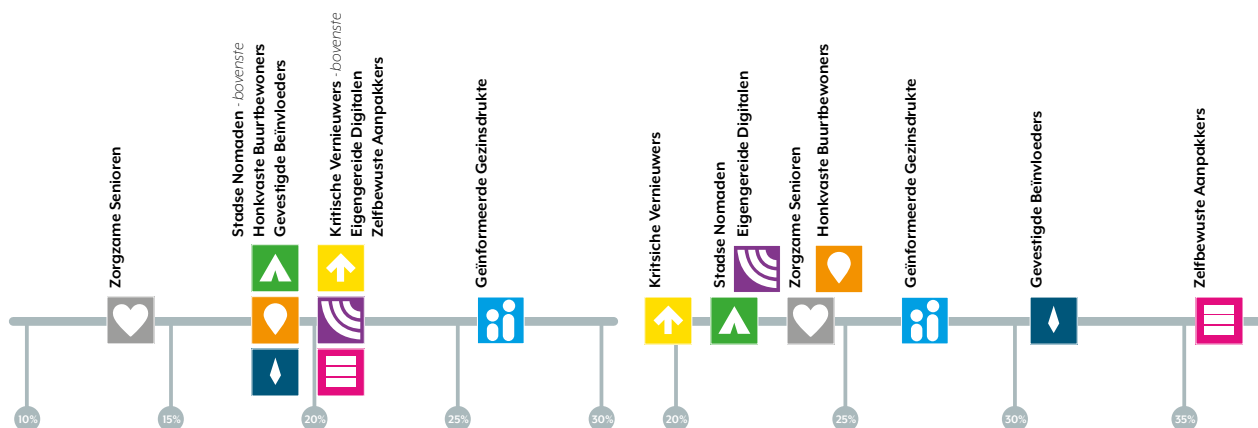

citizens

ALGEMENE BETROKKENHEID / BETROKKEN VOELEN

figuur 1

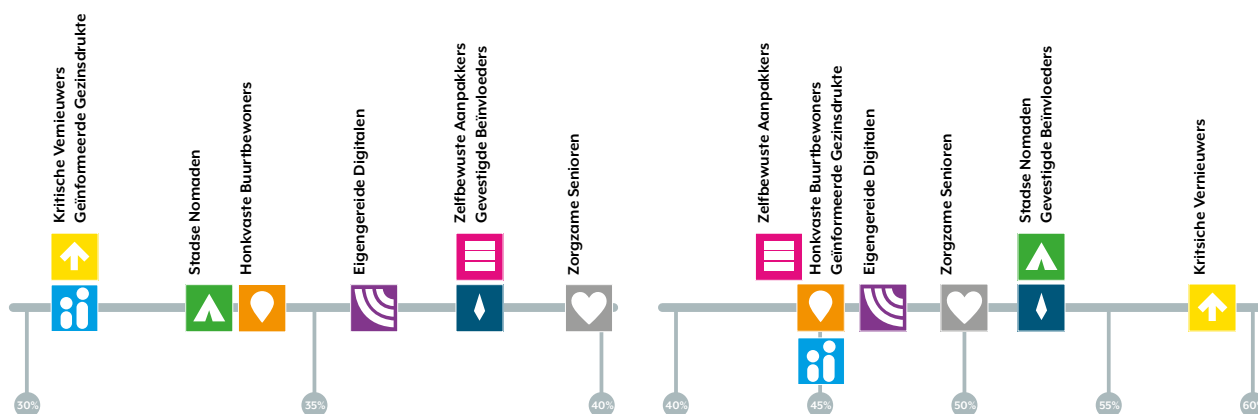

BETROKKEN VOELEN BIJ SCHOOL

figuur 2

BETROKKEN VOELEN BIJ VERENIGINGEN

figuur 3

BETROKKEN VOELEN BIJ VRIJWILLIGERSWERK

figuur 4

BETROKKEN VOELEN BIJ POLITIEK

figuur 5

citizens

GEDRAG BETROKKENHEID UITEN

Ook de mate waarin Nederlanders uiting geven aan hun betrokkenheid in de vorm van maatschappelijke en/of politieke acties is in 2019 licht gedaald ten opzichte van 2017. In 2019 was het overall percentage 16%. Dit percentage is representatief voor Nederland. In 2017 was dit nog 17%. Er is dus sprake van een lichte daling. Opnieuw zijn het de Kritische Vernieuwers die het hoogst scoren. Op gepaste afstand volgen de Gevestigde Beïnvloeders en Zelfbewuste Aanpakkers. Bij Geïnformeerde Gezinsdrukte valt op dat zij het minst van alle profielen uiting geven aan hun (bovengemiddelde) betrokkenheid. - zie figuur 6 op de volgende pagina.

OOK HIER ZIJN DE VERSCHILLEN GROOT

Zie figuur 7 t/m 10 op de volgende pagina.

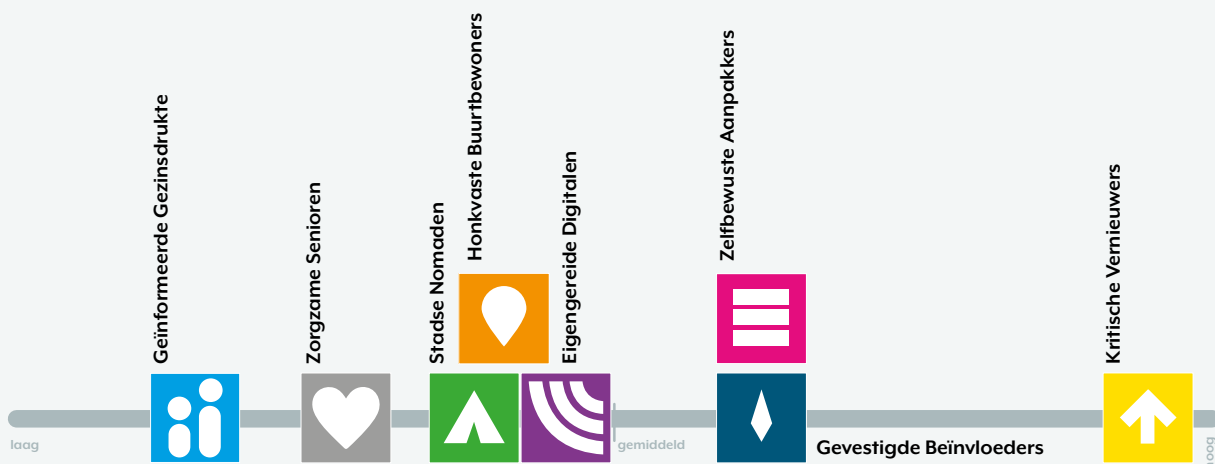
↑ **Kritische Vernieuwers** nemen het vaakst deel aan een protestactie, protestmars of demonstratie. In het voorjaar van 2019 zijn er twee grote landelijke protestmarsen geweest tegen klimaatverandering. Dit verklaart zeer waarschijnlijk hun hoge score op deze actie – gezien het onderwerp (energie & klimaat heeft hun interesse). Ook scoren Kritische Vernieuwers het hoogst op het ophangen van een raamposter, en het meedoen aan een online discussie of actie.

Degene die het meest frequent een door de overheid georganiseerde informatie-, inspraak- of discussiebijeenkomst bezoeken zijn de ▴ **Gevestigde Beïnvloeders**. Zij worden op korte voet gevolgd door Zelfbewuste Aanpakkers.

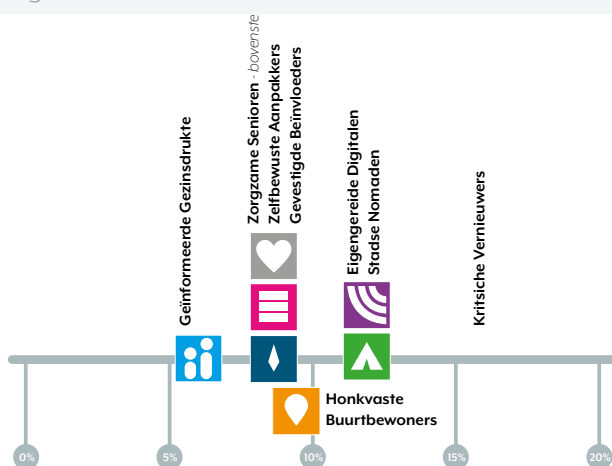

citizens

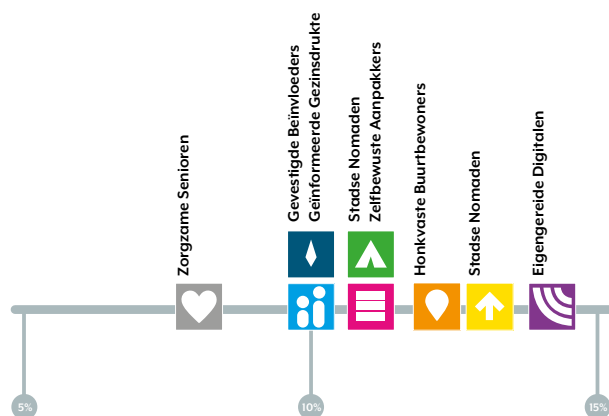
BETROKKENHEID UITEN / POLITIEKE - MAATSCHAPPELIJKE ACTIE

figuur 6

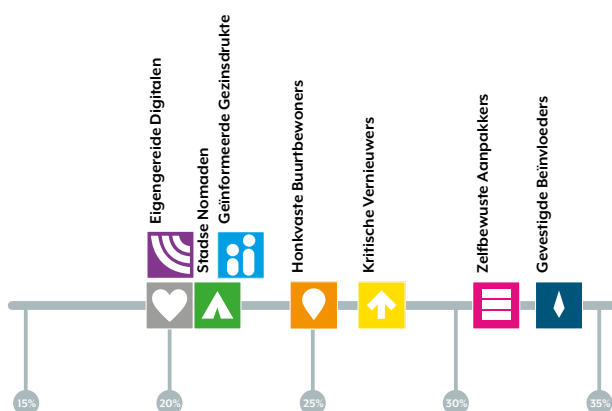
MTS* ACTIE: PROTESTMARS OF DEMONSTRATIE

figuur 7

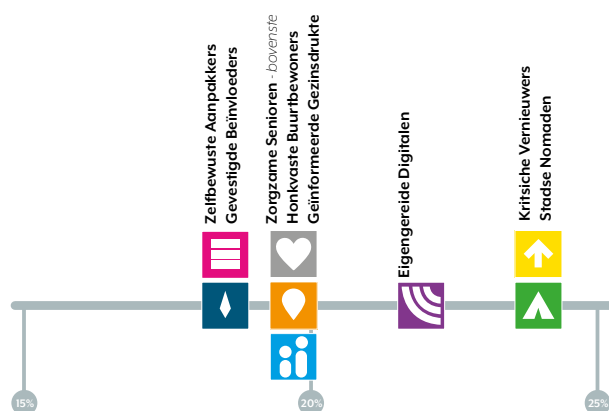
MTS* ACTIE: RAAMPOSTER OPHANGEN

figuur 8

POLITIEKE ACTIE: BEWONERSAVOND

figuur 9

POLITIEKE ACTIE: ONLINE DISCUSSIE OF ACTIE

figuur 10

*mts = afkorting van 'maatschappelijke'

citizens

3. Voorkeuren voor communicatie en participatie

Tijdens het onderzoek hebben we Nederlanders gevraagd naar hun voorkeurskanaal voor (1) 'geïnformeerd worden' door, en (2) 'meedenken' met de gemeente over een verbetering in de eigen leefomgeving. Tellen we alle antwoorden bij elkaar op, dan blijkt dat Nederlanders het liefst geïnformeerd worden via een bewonersbrief via de post. Meedenken doen Nederlanders het liefst via een online enquête.

Beide voorkeurskanalen zijn opgehaald in de context van een concrete casus. Kijken we naar de bovengemiddelde (veelal de 2e) voorkeur, dan verschillen de betrokkenheidsprofielen onderling.

*Meedenken doen
Nederlanders het liefste
via een online enquête.
Informeren? Dan het
liefste een brief in de
brievenbus.*

citizens

VOORKEURSKANAAL MEEDENKEN

Via welk kanaal wilt u graag meedenken met de gemeente over het verbeteren van uw eigen leefomgeving?

Papieren enquête

Honkvaste Buurtbewoners en
Zorgzame Senioren.

Sociale media

Eigengereide Digitalen.

Online Platform

Geïnformeerde Gezinsdrukte en
Stadse Nomaden.

Inwonerspanel

Kritische Vernieuwers.

E-mail

Gevestigde Beïnvloeders.

Bewonersbijeenkomst

Zelfbewuste Aanpakkers.

INFORMEREN

Via welk kanaal wilt u graag geïnformeerd worden door de gemeente over het verbeteren van uw eigen leefomgeving?

Huis-aan-huis blad of lokale krant

Honkvaste Buurtbewoners en
Zorgzame Senioren.

Sociale media

Eigengereide Digitalen, Geïnformeerde
Gezinsdrukte en Stadse Nomaden.

Digitale Nieuwsbrief

Kritische Vernieuwers.

Bewonersbijeenkomst

Gevestigde Beïnvloeders en
Zelfbewuste Aanpakkers.

citizens

4. Meedenken of meedoen

Uit de literatuur weten we dat er drie vormen van participatie bestaan: meedenken (abstracte vorm, planvorming), meedoen (toegepaste vorm, uitvoering), en meebeslissen (tussenvorm, inrichting). Wat blijkt? Nederlanders geven – over de hele linie – aan het liefst te willen meedenken met de gemeente.

Nederlanders willen liever meedenken dan meedoen met hun gemeente.

Ook hier is een concrete casus gebruikt. En zijn er verschillen tussen de betrokkenheidsprofielen qua bovengemiddelde (2e) voorkeur.

VOORKEUR MEEDENKEN OF MEEDOEN

Uw gemeente is van plan een verwaarloosd stuk groen in uw wijk of buurt op te knappen. De gemeente vraagt inwoners een actieve bijdrage te leveren aan dit project. Wat past bij u?

Meedoen

Honkvaste Buurtbewoners en Zelfbewuste Aanpakkers.

Meebeslissen

Eigengereide Digitalen, Geïnformeerde Gezinsdrukke, Stadse Nomaden en Gevestigde Beïnvloeders.

Niets doen

Zorgzame Senioren.

Zorgzame Senioren
6% van de Nederlandse huishoudens

citizens

5. Verantwoording onderzoek

Aan het onderzoek deden **16.181 leden van het Citisens panel** mee. Zij vulden in de zomer van 2019 een online vragenlijst in. Door weging (achteraf) op leeftijd, opleiding en geslacht zijn de uitkomsten van het onderzoek **representatief voor heel Nederland**. Wanneer de profielen onderling met elkaar vergeleken worden, zijn de ongewogen data gebruikt. Alle getoonde verschillen tussen de profielen in dit whitepaper zijn statistisch significant (ANOVA / chi-kwadraattoets).

De resultaten uit het onderzoek zijn representatief voor heel Nederland.

Vertrouwen in de gemeente / regering is gemeten met de vraag: “Hoe veel vertrouwen heeft u in onderstaande instellingen in Nederland ...”. Deelnemers konden kiezen uit vijf antwoordopties. De schaal liep van 1 (helemaal niet betrokken) tot 5 (zeer betrokken).

Algemene betrokkenheid is gemeten door te vragen naar het (gevoel van) betrokkenheid bij onderwerpen, met de vraag: “Bij welk onderwerp voelt u zich betrokken...”. Deelnemers konden maximaal 8 onderwerpen aankruisen (zowel in 2019 als in 2017). Vervolgens is voor ieder profiel en alle Nederlanders samen een gemiddeld percentage berekend (voor alle 8 onderwerpen), als indicator van de mate waarin zij zich betrokken voelen bij hun eigen leefomgeving (houdingsaspect van betrokkenheid).

Uiting geven aan betrokkenheid is gemeten met de vraag: “Invloed uitoefenen op wat er uw omgeving gebeurt, dat kan op allerlei manieren. Heeft u de afgelopen twee jaar...”. Deelnemers konden maximaal 14 (in 2019) respectievelijk 13 (in 2017) maatschappelijke / politieke acties aankruisen. Vervolgens is voor ieder profiel en alle Nederlanders samen een gemiddeld percentage berekend (voor alle 14 / 12 acties), als indicator van de mate waarin zij hun betrokken uiten bij hun eigen leefomgeving (gedragaspect van betrokkenheid).

In gesprek?

Renée van Os is één van onze experts als het gaat over betrokkenheid van inwoners. Zij is ook degene die het onderzoek De Staat van Betrokkenheid heeft geleid én dit whitepaper heeft geschreven.

Dr. Renée van Os

onderzoeker en expert betrokkenheid
renee@citizens.nl

Nicolette Ouwerling

directeur
nicolette@citizens.nl

citizens.nl
030 - 233 41 31